

stads historiska museum, fotograf O. Åkerlind, föreningen Örebro läns museum, Östra Uppköpsaffären.

Stockholm den 26 juni 1943.

För museinämnden:

Oscar Larsson

/ Gösta Selling

Bilaga.

TILLÖKNING I LOHEFAMILJEN.

Av O. Källström.

Den beryktade Loheskatten kommer att för framtiden utställas i Stockholms stadsmuseum. Kungl. maj:t har nämligen den 20 november 1942 givit Statens historiska museum och Kungl. Myntkabinettet tillstånd att deponera skatten där. Där hör den väl också bäst hemma. De stockholmskt person- och kulturhistoriska synpunkterna väger otvivelaktigt tyngre än de konsthistoriska och numismatiska.

Stockholms stadsmuseum får emellertid nöjet övertaga skatten ett nummer rikare än vad den var, då den fynddagens afton infördes till en beundrande museimannakrets i Historiska museets konserveringsanstalt. Och det är denna tillökning det kan vara av intresse att erinra om, då nu skattens förflyttning är aktuell.

Sedan skatten den 15 oktober 1937 uppgrävts i Lilla Nygatan 5 i Gamla stan i Stockholm, lyckades det, som man kanske minns, genom ett samarbete av en mängd museimän från olika av huvudstadens museer, att på tio dagar ordna en utställning av skatten, där så gott som alla de arbetade silverföremålen var bestämda, med avseende på mästare och tillverkningstid, och de över adertontusen mynten ordnade.

Under de tre veckor utställningen var öppen blev den en publiksuccès med besöksarsiffror av dittills okänd storleksordning för detta slags utställningar. Mellan tjugoen- och tjugotvåtusen människor hade då passat på att se den. Därefter ordnades en vandringsutställning, vid vilken publiken i inte mindre än 25 av rikets övriga städer begagnade tillfället till personlig bekantskap med den girige Lohes rikedomar.

Att Loheskatten ruvade på många gamla gator visste således en inte ringa del av landets befolkning, men man hade inte räknat med att skatten också kunde komma med nya sensationer. Eller hur skall man eljest beteckna den omständigheten, att det plötsligen en majdag 1941 till Statens historiska museum inlevererades ytterligare en silversak tillhörande

Loheskatten, men en som stulits ur denna, *efter* det att skatten uppgrävts i oktober trettiosju!

I ett postpaket, utan ett ord till förklaring, insändes nämligen då från Träkvista poststation utanför Stockholm en präktig silversked. Naturligtvis stod det inte genast klart för museipersonalen, att skeden hade samband med den fyra år gamla Lohesensationen. Skeden fick ligga i fjorton dagar i registratorns kassaskåp, medan man väntade på det förklarande brev, som man trodde skulle komma. Ett mottagningskvitto på skeden hade i vederbörlig ordning omgående skickats till avsändaradressen, men när detta kvitto kom tillbaka obeställbart och posten angav avsändaren såsom okänd på orten, då började man undra på kansliet och skickade in skeden till de sakkunniga tjänstemännen för undersökning.

Skeden liknade ju de vid det här laget berömda Loheskedarna som det ena bäret det andra. Den bar även ett namn ingraverat på samma sätt som de »faddernamn» som förekom på Loheskedarna — och plötsligt, i viss belysning, kunde vi se en nästan utplånad bläckskrift på skaffet: »¹⁵/₁₀ 1937», alltså datum för det stora silverfyndet.

För säkerhets skull ombads kriminaltekniska anstalten att specialfotografera skriften. Intet tvivel mer: någon hade med en bläckpenna, som en smula repat i silvret, skrivit in det där datum, bekännelsen om ett litet tjuvnadsbrott begånget under de första berusande minuterna, efter det spadarna stött mot de översta silverföremålen i skatten och innan det lyckats museimännen, vilka »ryckte ut» från sina institutioner med något av brandkårens hastighet, att helt få den folkmyllrande fyndplatsen under kontroll.

Undertecknad, som var en av de första museimännen på fyndplatsen den ¹⁵/₁₀ 1937, och som eftermiddagen samma dag verkställde utgrävningen och upptagandet av den in situ kvarvarande delen av skatten, kan intyga, att det innan museimännen övertogo kontrollen av fyndplatsen förflutit omkring en timmes tid, varunder bortskaffandet av så pass små silverföremål som skedar mycket väl kan ha obemärkt försiggått.

Den på så märkvärdigt sätt med skatten återförenade silverskeden är av precis samma sort som sjutton andra, autentiska skedar i skatten, alla tillkomna under 1600-talets förra hälft, flera av dem stämplade David Richter d. ä., en Abraham Kiettner. Denna sked är ostämplad och kan inte mästarbestämmas. Typen är för övrigt ovanlig i Sverige — något som givetvis ytterligare ökar dess värde. Närmaste föregångare i stil är fyra skedar ur en stor silverskatt från Rotebro i Sollentuna strax norr om Stockholm, kommen i jorden omkring år 1600.

På skedbladet är graverat »Reinhold Ruckert», och en stockholmare med detta namn har också verkligen amanuensen Göran Axel-Nilsson under sina Loheforskningar lyckats hitta i handlingar från åren 1665—75. Han har varit vänlig lämna följande utlåtande därom:

»På skeden står: »REINHOLT RVCKER». Namnet, som skrevs på flerfaldiga sätt, förekommer i bland annat följande versioner: Rucker, Ruckert, Ryckert, Rijker, Rickerts, Rickers, Rückert, Rücker. — I Stockholms contributionslängd för 1665 fol. 1170 förekommer en Reinhold Rijkert, som är uppförd för 24 dlr kmt för 'Stockholms Södra förstadz Skiepz Hiälpz, skått, wackt, Båtsmans och Ryttere wacktz pänningars Längd pro Anno 1665' inom södra förstadens västra kvarter. Angående hans dåvarande yrke eller sysselsättning finnes intet angivet. Emellertid har jag konstaterat, att han var son till bagaren i Stockholm Jockim R. (död 1670) och bland annat broder till handelsmannen i Stockholm Tomas Jockimsson R. och till Karin Jockimsdotter R. (död 1684), den senare gift med den bekante bagaren Hans Hobe (Haube) i Stockholm. I brodern Tomas' bouppteckning av år 1675 förekommer han under namnet Reinhold Jockimsson Rücker, bruksförvaltare i Hedemora, dit han sålunda förlagt sin verksamhet. Eftersom Johan Lohe gifte sig med Anna Blom 1673 och de äldsta barnen sedan följde i rask takt under 1670-talets första år, stämma ovan anförda tidsuppgifter bra samman med ett antagande, att skeden av R. överlämnats såsom doggåva till familjen Lohe. Familjens förbindelser med R. har det ej lyckats mig att arkivaliskt belägga, men hans egenskap av bruksförvaltare snarare styrker än motsäger en sådan tanke, enär Lohefamiljen hade sin kanske förnämsta verksamhet förlagd inom järnhanteringen.

Den exakta likheten mellan denna sked och övriga autentiska Loheskedar samt det påskrivna datum gör antagandet att den härstammar ur Loheskatten så gott som omöjligt att rubba. Tanken att intet samband finns utan att blott och bart ett egendomligt sammanträffande föreligger är knappt försvarbar. Ytterligare en alternativ förklaringsgrund, nämligen att skeden är en förfalskning och av någon lanserats som Lohesilver i spekulationssyfte på detta egendomliga sätt, motsäges dels av skedens i alla avgörande detaljer äkta utseende, dels av den omständigheten, att någon obehörig inte kan tänkas ha kommit åt någon av de autentiska Loheskedarna för att göra en så exakt kopia.

Nyinkommen sked, insänd från Träkvista, som med all sannolikhet tillhörde Loheskatten. På skaftets baksida en nästan utplånad bläckpåskrift »15/10 1937» — Loheskattens datum. Namnet Reinholt Rucker är anbragt på precis samma sätt som namnen på Loheskedarna och med samma sorts stil!